

Izhaja prvo soboto
vsakega mesca
Uredništvo in upravn.:
Dunaj XVI/2,
Neulerchenfelderstrasse 21.
Inserati se sprejemajo
in poceni zaračunajo.
Rokopisi se ne vračajo.

GLASNIK

Naročnina:
Za Avstrijo celo leto K 1.50
Za inozemstvo „ „ K 2. -
Posamezne številke h 10.
Odpriete reklamacije so
poštne proste.
Poštno-hran. konto: 88.153.

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

Št. 6.

Dunaj, dne 13. julija 1908.

I. leto.

Tobačno delavstvo pozor!

V nedeljo dne 12. julija, ob 4. uri
popoldne vrši se na vrtu gosp. Kotnika
na Opekarski cesti številka 26

==== veselica ====

v prid podpornemu društvu tobačnega
delavstva v Ljubljani.

Pokažite z mnogobrojno udeležbo
svojo zavednost v lepši procvit naše
stanovske organizacije.

Draginja.

Kdo čuti najbolj draginjo, če ne delavec
in delavka. Navezan na svoj pičel zaslužek,
ki ti ga podjetnik bodisi bogat kapitalist ali
pa država tako nerad zviša, si prisiljen, da
obrneš vsak vinar, predno ga izdaš. Že v ta-
kozvanih dobrih časih izhaja delavka, dela-
vec, zelo, zelo težko. Kaj še, če gospodari ta-
ka draginja, kakršna je letos in ki bo še huj-
ša kakor pravijo ljudje. Imeli smo letos ve-
liko sušo. Za to pa kažejo slabo poljski pri-
delki. Na ljubljanskem trgu je vladala te dni
taka draginja, kakršne z lepa ne pomnimo,
dasi smo se že tudi navadili nanjo, da, se trp-
ko izrazili o njej. Zdaj je pa še naš magistrat
izgruntal neko zelo kunšno. Ljubljanskim
policajem so ukazali, da morajo po hišah pre-
povedati vsako trošenje vode. Delavec in
delavka! Bog obvaruj, če pozabiš ti ali tvoje
dete, zapreti vodovodno pipo in te zaloti po-
licaj pri tem hudodelstvu, neusmiljeno te bo-
do kaznovali rotovski gospodje na nekaj
kronic po tistih postavah, ki so jih izdali, ko
še nismo imeli v Avstriji nobenih državnih
poslancev, nobenega državnega zbora. A ne
še to. Prepovedal je sam ljubljanski župan,
da se ne smejo škropiti vrta in nasadi. Kaj
pomenja to, smo že čutili na ljubljanskem
trgu, kjer so nam tako podražili živili, da je
joj in gorjé. Krakovec, Trnovčan, okolu kate-
rega hodijo ob volitvah tako liubeznjivo ro-

govski gospodje, naj voli Hribarja ali pa ka-
kega drugega liberalca, ni smel več škropiti
svojih vrtičkov z vodo iz vodovoda. Z dru-
go vodo si je moral slabo pomagati. Posle-
dica: draginja. Pa je že ljubljanska voda
tako draga. Saj plačaš delavec od 2 K stana-
rine 2 vinarja vodarine!

In pa gostilničarji in pivovarnarji. Kar
izlepa se izmislijo, pa ti podraže, ne vsi, to
je res, pivo kar za 4 vin. pri vrčku. Zaslužijo
pa vsi prav veliko tudi ob starih cenah pri
prodaji piva. Kdaj ste pa še čuli, da je šel
kak pivovarnar ali gostilničar na kant. Pre-
sneto malo je takih. Pivovarnarjem in gostil-
ničarjem, ki so podražili pivo, bi delavstvo
najpametnejše tako odgovorilo, da bi ne pilo
ne piva, a tudi drugih pišč ne pri njih. Saj
če se pije mesto piva vino, ima gostilničar
ravno toliko ali pa rajši še več dobička in se
lepo smeje gostom, ki jih tako skube, v pest.
Gostilničarji pa le zadnji čas odnehujejo, ker
se boje gostov.

In naši preljubi stari prijatelji mesarji.
Letos manjka kmetom sena. Enkrat so poko-
sili, ko so v drugih letih že dvakrat ali pa
trikrat. Suša je napravila po travnikih tako
škodo, da toliko sena kmet ne bo pridelal,
kolikor ga bo rabil, da prekrmi živino pozi-
mi. Seno ima že zdaj zelo visoko ceno. Kmet
za to prodaja živino skorajda za vsako ceno.
Mesarji kupujejo zdaj lepo domačo živino na-
pol zastonj, cen mesa pa nič ne znižajo. Saj
v Ljubljani ne. Oskubsti hočejo delavca,
meščana in kmeta, kar tri muhe hočejo hipo-
ma udariti.

Tisti, ki bi morali skrbeti za to, da me-
sarjem le preveč ne zraste greben, ljubljans-
ki občinski svet mislimo, se pa ne ganejo.
Molči tudi ljubljanski državni poslanec Ivan
Hribar, molče vsi, ki se ob volitvah tako pla-
zijo okolu delavstva, da dobe njegove glaso-
ve, ker se boje mesarjev, ki so seveda libe-
ralci, ker jim to nese.

V sedanji draginji bo potrebno resno
premisлити in nastopiti, dokler je še čas, da ne
bo trpelo delavstvo še večje lakote, kakor
jo že zdaj trpi. Če delavstvo hoče, pokaže
lahko vsim delavskim izkoriščevalcem, da
kupi lahko v lastnih mesnicah zaklano ži-

vino, da po svojih zadrugah lahko dobi iz prve roke cenejše blago kakor iz prekupčevih. Počenjanje delavskih izkoriščevalcev se mora preprečiti. Naše delavstvo v Ljubljani je močno dovolj, da to izvede, če resno hoče.

Prosto sobotno popoldne odklonjeno.

Delavsko zastopstvo je povprašalo te dni vodstvo dunajske otakrinške tobačne tvornice, kako da zdaj stoji zadeva o prostem sobotnem popoldnevu. Odposlaništvu se je odgovorilo, da je odklonilo glavno ravnateljstvo delavsko prošnjo, naj bi delavstvu pregledali eno uro na teden. Samo v Kamniku (Stein) se bo dalo prosto sobotno popoldne, ker je pritrdilo delavstvo predlogom c. kr. glavnega tobačnega ravnateljstva.

Nam ni znano, če je to izporočilo glav. ravnateljstva uradno. Dvomimo pa, da je tako postopalo glavno ravnateljstvo. Po več tvornicah je delavstvo pritrdilo predlogom glavnega ravnateljstva in prosilo le, naj glavno ravnateljstvo nekoliko zniža nadomestni delavni čas ob drugih delavnikih. Nikakor ne verujemo, da je glavno ravnateljstvo zdaj kratko vse odklonilo in hočemo počakati končne odločitve, dasi je že skrajni čas, da pride. Saj razlog pač ne drži, da bi se zadeva zdaj za to ne morala rešiti, ker je glavni ravnatelj na dopustu.

V Kamniku ob Donavi je baje delavstvo kratkomalo pritrdilo predlogom glavnega ravnateljstva. Velezanimivo je to zato, ker velja Kamnik za kraj, kjer neomejeno vlada in gospodari rdeča rakovska organizacija. Vse, kakor so nastopali rdeči po drugih tvornicah, je navadno sleparstvo. Najbrže bi dobili rdeči delavski sleparji radi zopet kako sredstvo, da bi obrekovali in napadali naše zvezo, naše člane in naše somišljenike. D zdaj se jim sicer to ni še posrečilo, a zanimivo je pa res, da so rdečkarji v Kamniku opustili načelo, ki so je drugod zastopali in niso zahtevali nasproti glavnemu ravnateljstvu nikakih ugodnosti. Seveda, v Kamniku se ne boje, da bi jim gledali na njihove prste naši somišljeniki in somišljenice.

Bomo videli, če pokaže »Tobačni delavec« pravo barvo. Da je sposobna rdeča družba za vse, smo se prepričali, ko se je šlo v ottakrinški tvornici za prosto binkoštno soboto. Seveda poizkuša oprati »Tobačni delavec« sodruginje. Po svoji stari navadi pa le zopet laže, kolikor le more in zna.

Piše: Na dan plačane delavke izdelovalke smodk so izjavile, da hočejo delati popoldne binkoštno soboto. To je nesramna laž. Izjavile so morebiti tri sodruginje, a to niso vse delavke pri smodkah. Nasprotno je res. Delavke so izjavile, da ne bodo delale. Druga laž: »Ko so prišli kršč. socialci in prigovarjali, naj se ne dela, so jih vrgli vun.« Tako

lagati zna le »Tobačni delavec«. Nihče ni prigovarjal, nobenega, niso delavke vrgle vun. Pri cigaretah niso hotele delati naše somišljenice, a niso ničesar dosegle, ker so sodruginje v večini hotele delati. »Tobačni delavec« piše, da to vprašanje ni v zvezi s prostim sobotnim popoldnem. Vemo, da se hoče oprati, za to pa piše tako. A vse pisarjenje ne ovrže dejstva, da so socialni demokrati sramotno izdali načelo o prostem sobotnem popoldnevu. To si seveda tobačno delavstvo dobro zapomni, pa naj »Tobačni delavec« zmerja kolikor hoče. Saj rdeči niso drugega nameravali, kakor da pokažejo, češ. krščanski ovirajo izboljšanje plačilnih in delavnih razmer. Kaj se briga rdeča gospoda za delavske koristi, potegujejo se rdeči itak le za to, kar zahteva tobačna uprava.

Nekaj pa moramo le še pribiti. »Tobačni delavec« namreč piše: »Glavno ravnateljstvo ne sme dopustiti, da se dela ob popoldnevih pred visokimi prazniki, ker se mora za to izpremeniti delavni red, kar se pa ne more več izpeljati, če ne pritrdi delavstvo.« In tu se pokaže neumnost in zarukanost rdečega mazača pač v najboljši luči, saj so delali socialni demokrati proti določilom delavnega reda.

V imenu krščanskega tobačnega delavstva protestiramo proti kršitvi delavnega reda po socialnih demokratih z dovoljenjem glavnega ravnateljstva!

Kršč. soc. poslanci ne store ničesar za tobačno delavstvo.

Soc. demokratsko časopisje mnogokrat laže, da ne nastopajo za tob. delavstvo kršč. poslanci. Še bolj kakor rdeči listi pa lažejo bolj ali manj zagamani soc. demokratski agitatorji in agitatorice, ki ti znajo dokazati, da je črno belo, če si tako zabit ali pa neumen, da verjameš kar tebi nič meni nič, kar klati bodisi moški ali ženski soc. demokratski farježerec.

Danes hočemo podati nekaj izvajanj iz govora kršč. soc. poslanca Aderleja ob proračunski razpravi v državnem zboru dne 20. junija t. l. Med drugim je izvajal tudi sledeče: Vlada hoče dati za boj proti jetiki dva milijona kron. Ravno tako kakor to je pa tudi potrebno, da se kolikor mogoče zniža hišno-najemninski davek, da se zniža stanarina in da lahko stanuje delavstvo po večjih stanovanjih. Le tako bo mogoče, da se iztrebijo gnejzdišča jetike.

Vsled krivičnih volivnih redov gospodarijo marsikje po bolniških blagajnah, pomočniških zastopih, po zavarovalnicah glede na nezgode soc. demokratije. Za to zahtevamo, naj se uvede po vseh delavskih gospodarskih zavodih proporni način volitev.

Obrtna nadzorništva naj se izpopolne. Pridele naj se jim tudi delavci in delavke. Izpopolnijo naj se tudi obrtna sodišča v razsodišču. Napačno je očitjanje, češ, da krščansko-socialno delavstvo nasprotuje štrajkom. Ne nasprotujemo štrajkom, kadar ni nobenega sredstva več, da se izpolnijo upravičene delavske zahteve.

Glede na tobačno delavstvo zahtevam sledeče: Večino tobačnega delavstva tvorijo ženske. Razumno, da želi nekaj ur prostih žena, ki dela cel teden v tvornici, da zadosti svojim dolžnostim kot mati in gospodinja. Pač ne zahteva delavstvo preveč, če prosi za prosto sobotno popoldne. Naša dolžnost je, da glede na to zahtevo podpiramo tobačno delavstvo.

Nadalje želi tobačno delavstvo, naj se že izda trajen penzijski statut, da tobačno delavstvo vsaj izve, kakšno bodočnost naj pričakuje.

Sodruški hrasti ne rastejo v nebo.

Kako upijejo in bahajo naši socialni demokrati, kako da so mogočna njihova strokovna društva. Pa ni tako hudo, kakor vpijejo. Ni še rdeče morje preplavilo avstrijskega delavstva v tako mogočnih valovih, kakor ti to tako radi trde.

Dokazuje nam to poročilo o socialno-demokratskih strokovnih društvih leta 1907., ki je objavil list »Gewerkschafter«, glasilo socialno-demokratske strokovne komisije. Socialni demokrati imajo v Avstriji 49 osrednjih zvez, 77 deželnih in krajevnih organizacij s 501.094 člani. Pristopilo je leta 1907. v soc. dem. strokovna društva 186.000 članov, med katerimi je pa ostalo estih le 52.824, 134.176 delavcev pa je zopet pokazalo hrbet rdeči organizaciji. Tista bajka, kako privlačno silo da ima soc. demokracija, je s tem ovržena, osobito če se še ve, kako nasilno priganjajo sodrugi delavstvo v rdeča društva. Pač ni nič čudnega, da zapuščajo delavci v ogromnih množicah soc. dem. organizacije, ko preneha soc. dem. nasilstvo. Agitacijska moč soc. demokracije se je zmanjšala celo od leta 1906. sem, ko je še vstopilo v soc. dem. strok. društva 275.690 članov, med katerimi jih je pa tudi izstopilo 150.519. Število krajevnih skupin se je pomnožilo od 4062 na 5030.

Zmanjšalo se je število članov pri 13 organizacijah, pri nekaterih še precej znatno. Zidarjev so izgubili 3307 = 8,35%, zidarskih pomožnih delavcev pa 1172 = 14,31%. Nadalje se je zmanjšalo število organiziranih delavcev na Dunaju za 1584, a znižalo tudi na Moravskem, v Dalmaciji in v Galiciji. Na 100 delavce pride le 22 organiziranih, ostane torej še vedno 80% delavcev, ki ne pripadajo nobeni soc. demokratski organizaciji. Najbolj organizirani so litografi (96%), črkostavci

(93,5%), najslabše pa brivci s 4,78%. A tudi med organiziranimi niso vsi soc. demokrati in bi se marsikdo med njimi lepo zahvalil, ko bi mu rekli, da je soc. demokrat. Žensk je organiziranih v takozvanih soc. dem. strok. organizacijah 46.401.

Dohodkov so izkazali leta 1906 8 milijonov, stroškov okroglo 7 milijonov, prebitka so izkazali en milijon. Premoženje znaša 8.806.058 K 74 vin. Štrajkarskemu fondu se je prispevalo 3.238.716 K. Štrajkarskih podpor, masreglovanim delavcem in delavkam, ki so bili izključeni od dela, se je izplačalo 1.825.578 K. Štrajkarski fond so izkazali z 2.558.129 kronami. Strokovnih listov izhaja 50 nemških, 44 čeških, 8 poljskih, 3 italijanski in 1 slovenski v 508.690 izvodih.

Ovržen ugovor sodruga Pattermanna.

Poročali smo svojčas, da je bil tajnik soc. dem. zveze Pattermann in odgovorni urednik nemškega »Tabakarbeiterja« dne 11. marca obsojen zaradi zanemarjenja uredniške dolžnosti. »Tabakarbeiter« je kakor znano psoval 1. oktobra l. l. gospo Kleinertovo, ki je Pattermanna tožila. Pisatelja, ki je pisal članek niso dobili. Pattermann je pri razpravi dne 31. jan. t. l. obljubil, da nastopi dokaz resnice. Razpravo so zato odgodili. Pri drugi razpravi 11. marca t. l. je nastopil Pattermann z dolgo vrsto prič, a dokaz resnice se mu je popolnoma izjalovil. Obsojen je bil v 100 kronsko globo, event. v 10 dnevni zapor, v povrnitev sodnih stroškov in pa, da se mora objaviti razsodba v »Tobačnem delavcu«. Pattermann se je pritožil. Dunajsko deželno sodišče je pa odklonilo ugovor in potrdilo prvo razsodbo, ki je zdaj postavno veljavna. Stroške bo seveda nosila rdeča organizacija.

Slov. kršč. soc. delavska organizacija.

»Slovensko katoliško delavsko društvo« v Ljubljani javlja, da namerava prirejati vsak mesec političen delavsk shod v Ljubljani. Prvi shod bo v nedeljo, dne 19. julija ob pol 10. uri dopoldne v prostorih »Slov. kršč. soc. zveze«. Spored: a) Sedanja draginja in ljubljansko delavstvo; b) Volivna preosnova z ozirom na kranjski deželni zbor. Želeti je, da bi s delavstvo ne glede na spol shoda udeležilo v obilnem številu. Naznanili bomo v »Glasniku« i bodoče shode.

»Vseslovenski delavski shod« bo letos mesca oktobra v Ljubljani. Sklicuje ga »Izvrševalni odbor krščansko-socialnega delavstva«. Vsako naše društvo bo imelo pravico, da odpošlje na shod za vsakih 50 članov po dva delegata. Ob enem se vrši ob tej priliki zborovanje slovenski krščansko-socialnih delavk, ki je bil sklenjen na drugem

vseslovenskem delavskem shodu, a ga za to poverjeno društvo ni izvedlo.

Prvi shod slovenskih krščansko-socialnih železničarjev se je vršil v nedeljo, dne 5. julija, v prostorih »Slov. kršč. soc. zveze«. Prihiteli so nanj železničarji ne le iz Ljubljane, marveč tudi od drugod na Kranjskem, s Štajerskega in celo z Goriškega. Udeležencev je bilo več, kakor so pričakovali sklicatelji. Govorili so na shodu: Fr. Trseglav o krščanskem socializmu in socialni demokraciji, drž. poslanec Gostinčar o organizaciji in postavodaji, Ivan Nep. Gostinčar o »Prometni zvezi«, Mihael Moškerc o bolniškem in o zavarovalnju glede na nezgode in o delavskem časopisju. »Rdeči Prapor« se je zelo zaletaval v shod. Rdeči gospodi seveda ni všeč, da so tudi med železničarji pogumni možje, ki se ne ustrašijo javno pokazati, da ne trobijo v rog rdečih delavskih sleparjev in izkoriščevalcev. Slovenski krščansko-socialni železničarji so sklenili, da prirede dvakrat vsako leto zborovanje slov. kršč. železničarjev.

Kranjski deželni zbor je sklenil, da se preosnuje kranjski deželnozborski volivni red. Dobimo poleg že obstoječih kurij: virilist, veleposestvo, mesta in trgi, kmečki volivni okraji, trgovska in obrtna zbornica še takozvano splošno kurijo. Ž njo seveda delavstvo ne more biti zadovoljno. Boriti se mora za splošno in enako volivno pravico še naprej, ne samo za moško, tudi za žensko. Priznamo pa, da se v sedanjih razmerah ni moglo več doseči, kar se je doseglo. Za to se pa smejamo jezi »sodrugov«, ki čečkajo nekaj o izdajalstvu. Čudimo se tembolj, ker socialni demokrati niso nič kaj »podjetni«, da bi se bojevali za splošno žensko volivno pravico. Pa menda ne, da se boje rdeči bratci ženskih volivk?

Delavsko zavarovanje.¹⁾

Državni poslanec prof. dr. Krek.

V socialnopolitiškem oziru je gotovo sedanjega državnega zbora najvažnejša naloga izvesti zavarovanje za starost in onemoglost. Izprva se je mislilo samo na delavce, vstevši pač mednje kmečke in gozdne delavce in posle. Šlo bi za okroglo pet milijonov oseb (dva milijona poljedelskih in gozdnih delavcev, 2.300.000 obrtnih, 150.000 rudarjev, 500.000 poslov in 50.000 drugih). V novejšem času so pa na vso moč pritiskali tudi zastopniki kmečkega stanu in obrtnikov, ter zahtevajo, naj se tudi samostojne osebe — mali in srednji kmetje in mali mojstri — priklopijo zavarovanju. Umljivo! Država zagotavlja 90 K vsakemu delavskemu zavarovancu na leto. Ta denar se bo dobil iz davkov, zato je pravično, da se državnega prispevka udeleže tudi revnejši invalidi samostojnih stanov. Vlada v tem oziru še ni predložila ničesar; v notranjem ministrstvu sedaj računajo in zbirajo podatke. Precej verjetno pa je že, da se obe zavarovanji ne dasta izvesti v eni organizaciji. Tvarina za delavsko organizacijo je zbrana. Meseca decembra 1904 je že predložila vlada »program za preosnovo

in izpopolnitev delavskega zavarovanja«. O njem so se posvetovale razne organizacije. Posveti so končani in načrt zakona zagleda brezdvoybe v kratkem belu dan. Moj članek ima namen na kratko pojasniti vprašanje delavskega zavarovanja po vladnem programu in njegovih ocenah.¹⁾ Zavarovanje obrtnikov in kmetov si prihranim za drugič.

Organizacija.

Vse delavsko zavarovanje se nasloni na že obstoječe bolniške blagajne. Te ostanejo splošno, kakoršne so, samo število članov se zakonito določi. Okrajne bolniške blagajne naj bi ne imele pod 1000 članov, prometne, zadržne in društvene pa ne pod 500. V tem oziru so se prizadete korporacije izrekle, da zadostuje 300. Državni načrt se bo skoraj gotovo oprijel te zadnje številke. Socialni demokratje zahtevajo enotne bolniške blagajne in odločno nasprotujejo, da bi se izvun okrajnih še kake druge dovoljevale, toda odpor drugih strank proti tej zahtevi je prevelik, da bi jo mogli izpeljati. — V bolniške blagajne so dozda plačevali delavci dve tretjini in delodajavci eno tretjino; zato so imeli tudi po tem razmerju svoje zastopnike v odboru. Vladni program določa, naj bi po novem plačeval vsak pol in zato imel tudi vsak pol zastopnikov pri upravi. Proti temu sta se pa obe stranki — delavci in delodajavci — uprli in zato ostane skoraj gotovo pri starem. Vodivnega uradnika pri bolniških blagajnah bo imenovala ali vsaj potrjevala državna starostna zavarovalnica.

Bolniške blagajne naj bi opravljale poleg svojih poslov tudi važna dela za nezgodno in starostno zavarovanje: 1. pri njih bi se morali zavarovanci oglašati; 2. uvrstili bi se v plačne razrede, ki naj bi jih bilo šest; I. do 240 K letne plače, II. do 480, III. do 720, IV. do 1200, V. do 1800, VI. 2400. Zdaž štejejo 68% delavcev v prvih treh razredih in le 32% v drugih treh; zato je umljiva zahteva, naj se ti trije razredi še podrobneje razdele. To se po zakonu lahko prepuusti pravilom vsake bolniške blagajne, ki naj uredi stvar po svojih razmerah. Skoraj gotovo se priklopi še VII. do 3600 K letnega dohodka. 3. Bolniške blagajne naj bi pobirale vse zavarovalne doneske, torej tudi za nezgodno in za starostno zavarovanje. 4. Izvrševale naj bi vsa pripravljala dela za nezgodno in starostno zavarovalnice; na njihovem temelju bi ti dve sklepali o tem, ali in koliko naj se določi posamniku letne rente ali odpravnine. 5. Predlagale naj bi v posamnih slučajih, kako naj se bolniku omogoči posebno zdravljenje (kopališče, bolnica itd.); na ta način bi se marsikomu, ki bi sicer ostal za delo nezmožen, vrnilo zdravje in bi se s tem hkrati razbremenile zavarovalnice.

Nezgodne zavarovalnice bi ostale, kakoršne so. Prispevke naj plačujejo samo podjetniki. V upravi naj imajo eno tretjino delavci, dve tretjini delodajavci. Načelnik bodi zastopnik delodajavcev, prvi podnačelnik pa zastopnik delavcev. Novo bi bilo le to, da bi imenoval minister notranjih reči vodivnega uradnika, njegovega namestnika in zavarovalno - tehniškega strokovnjaka.

Poleg svojih dosedanjih poslov bi pa nezgodne zavarovalnice tudi pomagale pri starostnem zavarovanju kot vmesni član med bolniškimi blagajnami in državno zavarovalnico. V tem oziru bi imele te-le posle: 1. Nadzirale bi zapiske bolniških blagajn glede

¹⁾ Viri: Programm für die Reform und den Ausbau der Arbeitsversicherung; Verhandlungen des ständigen Arbeitsbeirates o tem, in sicer protokoli odsekovih in plenarnih sej; Verhandlungen des Industrierates; posebej poročilo H. Vettra za ta svet. Poročilo trgovskih in obrtnih zbornic in osrednje industrijske zveze; Stenographisches Protokoll des VII. Delegiertentages der österr. Handels- und Gewerbekammern, Reichenberg, 11. do 13. junija 1906. Amtliche Nachrichten des k. k. Ministeriums des Innern, 1908, I, o seji zavarovalnega sveta. Dve obširni poročili prof. E. Czubra o tem vprašanju in poročilo poljedelskega sveta.

na starostno zavarovanje. 2. Opravljale bi pisarniška opravila rentnih komisij. Pri vsaki nezgodni zavarovalnici se ima ustanoviti posebna rentna komisija treh članov, zastopnika vlade, delavcev in delodajalcev. Ti presojaajo vsako zahtevo, naj se nakaže komu starostna renta. 3. Izpeljale naj bi posebno zdravljenje na predlog bolniških blagajn, seveda na stroške starostne zavarovalnice.

Zdaj so neugodne zavarovalnice večinoma pasivne. Po vladnem programu bi se v bodoče izpremenile vsled nastopnih določb: 1. Kakor smo že omenjali, bi se pri bolniški blagajni vsak delavec uvrstil v svoj plačilni razred. Dozdaj so podjetniki od kolektivne vsote, ki so jo izplačali delavcem, plačevali prispevke za neugodno zavarovalnico; odslej se bo računal prispevek za vsakega delavca posebej z ozirom na njegov plačilni razred. 2. Dokler se poškodovanec zdravi, naj plačuje zanj bolniška blagajna do enega leta, ne pa kakor doslej, neugodna zavarovalnica. Bolniške blagajne naj bi namreč plačevale bolniščino do enega leta, ne pa, kakor doslej, samo do 20 tednov. 3. Če se poškodovancu zmanjša pridobitna zmožnost za manj nego za eno petino, naj bi se mu enkrat za vselej izplačala primerna odpravnina. 4. Kdor postane vsled nezgode za delo popolnoma nezmožen, naj vleče rento od starostne zavarovalnice. Neugodna zavarovalnica naj mu samo toliko dodaja, kolikor je neugodna renta večja od starostne. 5. Poljedelsko strojno delo naj bi se izločilo iz neugodnega zavarovanja. Nasproti temu pa zahtevajo delavski svet in neugodne zavarovalnice, naj so vsi poljedelski delavci zavarujejo proti nezgodam. Dosedanje izkušnje so pokazale, da so delavci pri poljedelskih strojih mnogo več dobili za nezgode, nego se je zanje plačalo. Neugodne zavarovalnice povdarjajo, da ravno vsled njih rastejo njihovi deficiti. Da je ž njimi težava, ni čuda. Strojno delo traja pri poljedelstvu samo kratek čas; pri slamoreznicah n. pr. samo par ur. Ali naj za tako delo hodi gospodar naznanjat delavce in kako naj se plačuje od njih? 6. Dozdaj so se pri stavbnem obrtu zavarovali samo delavci, ki so bili pri stavbi sami; odslej se bodo morali vsi, ki so nameščeni pri kakem stavbnem podjetju.

Na ta način se upa, da bodo redni dohodki neugodnih zavarovalnic zadostovali za v bodoče, in da se bodo vrhutega še lahko polagoma amortizirali sedanjí deficiti, ki so znašali koncem l. 1902. 38.819.700 kron.

Za starostno zavarovanje bi se ustanovila posebna državna zavarovalnica. Načelstvo bi imenoval minister notranjih reči, in sicer zastopnike delavcev in delodajalcev v enakem številu, vrhutega strokovnjake v higieni, v obrtni in zavarovalni tehniki, zastopnike prizadetih ministrstev in vodivnega uradnika. Prizive gledé na zavarovanje bi reševala razsodišča, za vsako deželo vsaj po eno, iz treh članov: en sodnik, po en zastopnik delavcev in delodajalcev. Zadnja dva naj imenuje deželni predsednik ali namestnik za šest let. Pritožbe gledé na bolniščino rešuje razsodišče definitivno; gledé na druge pritožbe je dopusten priziv na razsodišče za delavsko zavarovanje, ki se ustanovi na Dunaju; polovica članov je sodnikov, polovica pa upravnih uradnikov. Odločajo v senatih po štiri člane.

Proti organizaciji, kakor sem jo opisal, ni bistvenih ugovorov. Sklepati se sme, da bo povečjem taka tudi v sklenjenem zakonu.

Le eno točko naj omenim, kjer se čuje ugovor. V delavskem, v zavarovalnem in industrijskem svetu se je sprejelo načelo, naj bo karencja za nezgode 13 tednov in ne eno leto, kakor je v programu, to se pravi: ponesrečenec bo dobival, ko se bo zdravil, 13 tednov podporo iz bolniške blagajne, ne pa eno leto. Torej bodo neugodne zavarovalnice bolj obremenjene nego po programu.

2. Kdo bodi zavarovan?

Pri vladnem programu bi moral biti za bolezen, onemoglost in starost zavarovan vsak delavec ali delavka, ki nima nad 2400 K letnih dohodkov, čigar

delo je vsaj toliko stalno, da pri enem gospodarju dela več nego po tri dni na teden. Poljedelski delavci, ki ne spadajo pod poselski red, bi tudi ne bili zavarovani. Za mornarje se namerava ustanoviti posebna zavarovalnica. Pošti naj bi se v bolniških blagajnah samo delno zavarovali, da bi ne dobivali nobene bolniščine, marveč samo zdravniško pomoč, zdravlila in pogrebni prispevek. Za starostno zavarovanje se zahteva dovršeno 16. in ne prekoračeno 60. leto. Ob uveljavljanju zakona nadšestdesetletne osebe ne bi bile deležne starostnega zavarovanja; ravnotako ne tisti, kateri bi šele po 60. letu vstopil v kako tako delo, kjer velja sicer zavarovalna dolžnost.

Te določbe se bodo morale znatno izpopolniti: Na vsak način se morajo priklopiti obligatornemu zavarovanju takozvani domači delavci, ki delajo v trajnem delavskem razmerju za delodajalca v svojih stanovanjih; ravnotako se bo moralo določiti, da spadajo vajenci nujno k zavarovanju podvrženim osebam. Tudi za nestalne delavce, dniparje, ki so zdaj tu, zdaj tam, bo treba poskrbeti, v kolikor se temu ne protivijo tehniško nepremostljive težkoče. Poljedelski in gozdni delavci morajo vsi med zavarovanje. To ni samo v njihovo korist, marveč tudi kmetom. Že zdaj manjka delavcev; če bodo razmere po obrtnih podjetjih vsled starostne preskrbnine še ugodnejše, bo seveda v tem oziru mnogo slabše. Ugodnosti, ki jih ima obrtni delavec, naj dobi tudi poljedelski, ker se državni prispevki zajemljejo iz davkov, katere plačujejo tudi kmetje. Po kmetih je pa mnogo malih posetnikov, ki hodijo v dnino; ti so nekoliko samostojni kmetovalci, nekoliko delavci. Poljedelske korporacije zahtevajo, naj se tudi ti, če vsaj tri mesece na leto delajo drugim, zavarujejo za starost. Dalje pravijo, naj se za bolezen zavarujejo vsi poljedelski in gozdni delavci s posli vred, in sicer kot polnopravni zavarovanci. V tem oziru se zlagajo tudi z drugimi korporacijami, ki vse vprek zametavajo v programu označeno delno bolniško zavarovanje. S poljedelskega stališča se odklanja splošno neugodno zavarovanje in se zahteva, naj se samo delavci pri nevarnih strojih zavarujejo proti nezgodam. Poljedelski svet zahteva tudi, naj se bolniško zavarovanje za kmečke posle in delavce organizuje v posebnih zavodih.

Skoraj gotovo bo državna zbornica nastavila spodnjo mejo za zavarovance s 14. leti in bo zvišala mejo letnih dohodkov na 3600 K. Zavarovanje se bo vsled tega zelo raztegnilo. Po javnih statističkih podatkih je bilo zdaj v bolniških blagajnah povprek po 2.131.474 oseb zavarovanih. Število se bo odslej več nego podvojilo.

3. Finačni načrt.¹⁾

A. Bolniške blagajne. Zavarovanec dobi do enega leta v slučaju bolezni 60% svoje plače po plačnem redu, ki spada vanj; vrhutega zdravnika in zdravlila. Če umrje, se izplača zanj 30kratni znesek njegove dnevne bolniščine za pogreb. Tedenski prispevek, ki se mora potemtakem od zavarovanca zahtevati, se izračuna tako-le: Denimo, da je bolniščina K, m morbilitetna številka, ki označuje, koliko dni povprek pride bolni na enega zavarovanca na leto; potem je letna potreba za bolniščino = m K.

Pogrebna znaša 30 K; s bodi mortalitetna številka, ki pomenja, koliko jih na leto med 100 zavarovanci umrje, potemtakem znaša potreba za pogrebno $\frac{s \times 30 K}{100}$; s se je izkazal (po statistiki v letih 1890—1902) 0:96 ali okroglo 1; torej znaša potreba za pogrebno 0:3 K na leto.

Zdravniški stroški in zdravlila so znašali za zavarovano osebo povprek 4:56 K; ker bo treba odslej zdraviti do enega leta in ne samo 20 tednov, zvišuje vladni načrt to številko na 5 K.

Upravni stroški so znašali za osebo povprek po 1:82 K, razmeroma 15% vseh skupnih stroškov. Res,

¹⁾ Tu podajem natančnejše račune o bolniški podpori, da morejo iz njih dobiti tudi razna podporna društva računsko podlago za podpore.

da upravni stroški vedno rastejo, toda odslej bo vodivnega uradnika bolniškim blaginjam vedno plačevala državna starostna zavarovalnica in vrhutega odpadejo male bolniške blaginje; zato se sme pričakovati, da bo zadostovalo 15%.

Državni program določa, naj vsaka bolniška blagajna nabere rezervni zaklad, ki naj znaša letne stroške, proračunjene povprečno po zadnjih treh letih. Zato naj bi se priračunalo potrebščini 5%. Z zneskom za upravne stroške bi torej znašal prirastek k potrebščini za bolniščino in pogrebno 20%.

Morbilitetna številka (m) znaša po statistiki iz imenovanih let s podporami porodnicam vred 8:58. Ker se ima odslej plačevati bolniščina za celo leto, se zviša m na 10. Po teh podatkih si vsakdo lahko izračuna, koliko znaša potrebščina za posamezen plačilni razred. Vzemimo prvi plačilni razred do 240 K; bolniščina K (60% dnevne plače) znaša 40 vin. na dan, potamtakem znaša mK 4 K; pogrebna 0:3 K = 0:12 vin. 4:12 je treba prišteti 5 K za zdravnika in zdravila in 20% cele vsote za upravne stroške in rezervni zaklad (1:82 K); torej skupno 10:94 K; na teden (52) 21 vin. Vladni program privede še en vinar. Po njem bi se plačevalo v prvem plačilnem razredu 21 vin (6:1% tedenske plače), v drugem 32 (4:4%), v tretjem 42 (3:5%), v četrtem 62 (3:2%), v petem 88 (2:9%) in v šestem 112 (2:7%). Temu računu samo pripominjam, da se mi zdi m nekoliko premajhen; morbiditeta vedno rasti in to se premalo vpoštevava zlasti v Avstriji, kjer je mnogo mlade industrije in zato tudi mnogo čvrstih, ravnokar iz kmetov došlih delavskih sil. Bivanje po mestih in obrtnih središčih znatno oslabi zdravje. Tudi s se mi vidi prenek. Umrljivost bo že zato večja, ker bodo bolniške blaginje imele bolnike celo leto v breme. Jetika je itak pri delavcih najnavadnejša bolezen; ta se pa vedno vleče nad 20 tednov. Tudi 5 K za zdravnika in zdravila utegne biti kmalu premalo. Drugače je račun popolnoma pravilen. Ker pa program tedenske prispevke zvišuje nad vsoto, ki bi se dobila po čistem računu, smemo upati, da bodo za nekaj časa preračunani prispevki gotovo zadostovali.

B. Nezgodno zavarovanje. Poškodovanec, ki je postal za delo popolnoma nezmožen, dobiva od nezgodne zavarovalnice po sedanjem zakonu 60% svoje letne plače; po novem ima dobiti 300 X bolniščina po svojem plačnem razredu; potemtakem v prvem razredu 120 K, v drugem 240, v tretjem 360, v četrtem 600, v petem 900 in v šestem 1200 K. Dolej se je plačevalo tako-le: Pri vsaki nezgodni zavarovalnici so se razdelila podjetja po nevarnostnem odstotku, ki velja za ondote razmere. Tako se n. pr. pri porcelanskih tvornicah splošno računa 4% nevarnosti, pri steklarnah 9%, v kamnolomih 87%, pri tesarjih 73%. Od 1. januarja 1900 je določeno, da vsako podjetje za K izplačane plače pri 100% nevarnosti plača na leto na Dunaju in v Pragi 7:81 K, v Solnogradu 6:70, v Gradcu 5:67, v Brnu 6:10, v Trstu 6:02, v Lvovem 7:10 K.

C. Starostna zavarovalnica. Po vladnem programu, ki se v tej točki gotovo ne bo znatno izpremenil, bo imel pravico do invalidne rente vsak, kdor je bil vsaj 20 tednov zavarovan in je postal za delo popolnoma nezmožen. Važno je, da se nezmožnost za delo meri po razmerah, da se torej v nekem zmislu daje preskrbina v slučaju poklicne nezmožnosti za delo. V § 84. vladnega programa stoji namreč: »Nezmožen (invaliden) je tisti, kateri z avlo starosti, boleznijo ali betežnostjo ni sposoben, da bi si z delom, primernim svojim silam in zmožnostim, ki se morejo gledati na njegovo izobrazbo in dosedanjim poklic od njega pričakovati, prisluzil eno tretjino tega, kar telesno in duševno zdravi ljudje te vrste z enako izobrazbo v dotičnem kraju po navadi z delom zaslužijo.« Kdor doseže 65. leto, dobi starostno rento, ki je ravno toliko kakor invalidna. Za starostno rento mora biti zavarovan vsaj 1200 tednov; torej če se šteje, da posameznik na leto plačuje 40 tednov zavarovalnine, mora biti za starostno rento zavarovan 30 let. Za osebe, ki so ob ustanovitvi starostne zavarovalnice že prekoračile 35. leto, se polajša ta karencina toliko, da znaša vsaj 20 tednov; to se pravi: za starost se bodo lahko zavarovali vsi, ki še niso prekoračili 60. leta.

Invalidna in starostna renta se bosta odmerjali po plačilnih razredih, in sicer znaša temeljni znesek v prvem 120 K, v drugem 150, v tretjem 180, v četrtem 210, v petem 240, v šestem 270 K; vrhutega dobi še vsak na leto dve desetini vseh doneskov, kar jih je vplačal v zavarovalnico. Če je bil kdo v več plačilnih razredih, se mu bo temeljni znesek preračunal povprečno. Ko zavarovanec umrje, dobi vdova odpravnino v znesku letnega temeljnega zneska. Vsak otrok dobi pod 15 leti pol temeljnega zneska; vendar ne sme vsota, ki jo prejmejo vdova in otroci, presežati trojnega temeljnega zneska. Splošno se zahteva, naj bi se otrokom dala odpravnina do 16. leta in naj bi je bili deležni tudi nezakonski otroci po očetu in materi. Dvojna sirota dobi cel temeljni znesek. Če se ne izrabi trojni temeljni znesek za vdovo in sirote, dobe en temeljni znesek umrlega zavarovanca starši, če teh ni, stari oče in stara mati, če teh ni, bratje, oziroma nečaki in nečakinje pod 15 leti, če je prej skrbel zanje. Zavarovana ženska, ki se omoži, dobi polovico vplačanih prispevkov povrnjenih.

Stroški za starostno zavarovanje bi se tako-le pokrili: K vsaki renti prispeva država 290 K na leto; vrhutega da za upravo po dva milijona kron na leto. Ostali stroški se pokrijejo s prispevki, ki jih pol plačajo delavci, pol delodajalci.

Račun je jako težaven, ker se more naslanjati samo na problematične podatke. Invaliditetna doždevnost, to je doždevnost neke x letne osebe, da bo tekom enega leta za leto nezmožna, se je sprejela po Zimmermannovih številkah, ki jo je preračunal glede na uradnike in uslužbenke nemških železnic (izvzemi voznih osebje). Doždevnost umrljivosti, to je doždevnost neke x letne osebe, da bo tekom enega leta v aktivnem stanju umrla, se je preračunala na podlagi splošne umrljivosti, vpoštevaje umrljivost invalidnih oseb. Obrestna mera, po kateri se bodo obrestovali zavarovalni prispevki, se je določila s 4%. Pomnoževalni faktor, to je kvocient geometriške progresije, ki jo tvori leto za letom število zavarovancev, se je vzel po nemški statistiki 1,013,942. Glede na to, kako se bodo zavarovanci razdelili po posameznih letih, se je sprejelo načelo, da ostane število oseb enega leta relativno stalno. Razdelitev se je vzela iz nemške statistike dne 14. junija 1895. Na tej podlagi se je izračunalo, koliko morajo znašati prispevki zavarovancev. Ti računi so preobširni, da bi jih tu razvijal. Naj povem samo končne rezultate: V prvem plačnem razredu bi plačala delavec in delodajalec po 10 vin. na teden, v drugem po 20, v tretjem po 30, v četrtem po 40, v petem po 50 in v šestem po 60 v. Pri tem se je za upravo računalo 10% od zavarovalnega prispevka in še povprek 7% varnostne doklade. Po sedanjih računih se upa, da bo na leto 4¹/₄ milijona kron preostalo in da se bo vsled tega zavarovalnica od prvega začetka postavila na trdno podlago. Ves morebitni dobiček pride seveda samo zavarovancem v prid. Država bo po sedanjih proračunih plačevala za starostno zavarovanje po tridesetem letu njegovega obstoja nad 38 milijonov kron, ki bi se zvišalo na okroglo 43 milijonov kron.

C. Prostovoljno zavarovanje. Po vladnem programu se smejo prostovoljno zavarovati samostojni podjetniki, ki nimajo več nego dva delavca, domači in nestalni delavci, obrtniki, ki večinoma delajo na račun drugih podjetnikov, poljedelski in gozdni delavci, — vsi ti, če ne znašajo njihovi dohodki nad 3600 K in če niso nad 35 let stari; prostovoljno tudi lahko nadaljujejo zavarovanje vsi, ki so vsaj 100 tednov že plačevali zavarovalnino, četudi po zakonu ne spadajo več med zavarovance. To se sme tudi vzdržati, če je zavarovanec izven naše države. V vseh teh slučajih se pa štejeta glede na karencina dva tedna za en teden. Pri ti priliki naj dostavimo, da znaša karencina za zavarovanje odpravnin po umrlem zavarovancu 40 tednov. — Pod prostovoljno zavarovan-

vanje bi se pač lahko spravili tudi kmetje, toda ta reč se lepše bere, nego je v resnici. Prostovoljnega zavarovanja se loti le malokdo, kakor nas uče izkušnje pri bolniškem in nezgodnem zavarovanju. Pomen imajo te določbe samo za tiste, kateri so iz delavcev postali samostojni podjetniki, da se jim ne izgubi, kar so prej kot delavci vplačali.

D. Železniški uslužbenci. Za železnice ostanejo dosedanje nezgodne zavarovalnice po zakonu dne 28. decembra 1887; d. z. št. 1 ex 1888; pri njih se morajo zavarovati tudi vsi pisarniški uradniki in delavci in vsi državni uslužbenci, ki imajo svoj posel po železnicah. Za starostno preskrbnino se pustijo za železnice in za javnopravne korporacije posebni zavodi, če pri njih niso zavarovanci na slabšem, nego pri državi zavarovalnici.

E. Bratovske skladnice. Dozdaj dobivajo zavarovanci pri bratovskih skladnicah bolniščno, zdravniško in zdravila in preskrbnino za starost in onemoglost, najmanj po 200 K na leto; preskrbnino imajo tudi vdove in sirote. Odslej se bodo smeje za bolniško zavarovanje v zmislu novega zakona ustanoviti posebne prometne bolniške blagajne, če bodo imele vsaj 300 članov. Program sicer dovoljuje zanje tudi manjše število, toda tega zbornica brez dvojbe ne bo potrdila. Če ne bo take blagajne, bodo morali rudarji pristopiti k okrajnim. Dalje se uvede za vse osebe, ki spadajo pod rudarski zakon, prisilno nezgodno zavarovanje. Po vladnem programu naj bi spadale k sedanjim nezgodnim zavarovalnicam, toda to pojde težko, ker se jih branijo zavarovalnice zavoljo ogromne nevarnosti, ki je združena z njihovim delom, pa tudi rudarski podjetniki, ki nočejo postati soodgovorni za primanjkljaj, ki se je pri teh zavarovalnicah nagromadil brez njihove krivde. Zato ne pojde drugače, nego da se za rudarje osnuje eden ali več nezgodnih zavarovalnih zavodov, seveda v zmislu novega zakona. — Glede na starostno zavarovanje pa sedaj prevladuje misel, naj se bratovske skladnice puste, ker imajo zavarovanje vdov in sirot in bi bili potemtakem na slabšem, ko bi se razdružile. Delavci so pa bratovskim skladnicam nasprotni, ker jim ovirajo prosto preseljevanje. To bo treba premostiti. Najprej bo potrebno sanirati bratovske skladnice, katerih mnogo tiči v velikem deficitu. Zvršilo se bo to brez težav, ker bo odslej rudar zavarovan za nezgode in ker bo država skladnici prispevala 290 K za vsakega invalida. Prosto preseljevanje se pa vsaj deloma lahko s tem zamajči, da se za bratovske skladnice ustanovi ena provizijska zavarovalnica. Seveda ne more rudar brez svoje škode prestopiti k drugemu delu. Na vsak način bo pa treba vsled izpremenjenih razmer novega zakona o bratovskih skladnicah, ki se bo moral rešiti obenem z novim zavarovalnim zakonom.

Priznajmo z veseljem, da se je naša industrija že spijaznila s tem, da bo morala šteti za starostno zavarovanje. Na drugi strani pa moramo tudi poudariti, da so socialnodemokratski delavski zastopniki že večkrat javno izjavili, da so pripravljeni podpirati male kmete in obrtnike v tem vprašanju. Iz članka je razvidno, da se zavarovanje teh slojev ne more prikloniti delavskemu, ker to sloni vse na bolniških blagajnah in je zvezano z nezgodnimi zavarovalnicami. Razvidno je pa tudi, da je finančna podlaga trdna in da torej delavsko zavarovanje ne potrebuje nobenih novih darov, nego kar jih že zagotavlja načrt. Dr. Lueger je, kakor je znano, predlagal, naj da država ob cesarjevem jubileju 100 milijonov kron za splošno starostno zavarovanje. Ta vsota naj se po moji sodbi določi kot državni prispevek za zavarovanje kmetov in obrtnikov. Pesimisti sodijo črno o sedanjem državnem zboru. Temu nasproti pravim, da je že zdaj ljudski parlament pokazal v važnih vprašanjih več smisla in sposobnosti za delo, nego prejšnji v najboljši dobi. Čaka ga pa še važnejša naloga: izvesti ljudsko zavarovanje. Prepričan sem, da bo tudi ti nalogi kos in da bo ljudstvo v njem dobilo najlepše pojasnilo, kakšnega pomena je zanj splošna volivna pravica.

„Slovenska kršč.-socialna zveza“.

»Mladost« piše: Le malo časa nas še loči od 26. julija, ko se zberemo v Škofji Loki. Nedeljska prireditve se bo vršila po tem redu:

Dopoldne:

1. Ob tri četrt na osem jutraj se zbero vsi došli telovadni odseki pred kolodvorom v Škofji Loki, odkoder odkorakajo v izprehodu v mesto. Vsak telovadni odsek nastopi kot četa sam za-se in so vsi člani pri svojem odseku. Nastopi zvezni trobentaški zbor. Druga društva slede telovadcem »Zveze«.

2. Pozdrav pred mestom.

3. Ob pol desetih sveta maša na prostem.

4. Zborovanje »Slovenske krščansko-socialne zveze« (občni zbor) v »Društvenem domu«.

a) Pozdravni in otvoritveni govor. (Dr. Krek.)

b) Poročilo »Zveze telovadnih odsekov«.

c) Poročila ostalih »Zvez« (kranjska, vipavska, štajerska, koroška, goriška, tržaška).

5. Skupno kosilo.

Popoldne:

6. Ob 1. uri izkušnja.

7. Ob pol štirih javna telovadba »Zveze« telovadnih odsekov na prostem. Nastopijo vsi telovadci »Zveze«.

8. Veselica »pri Balantu«. Svira godba.

Podrobnosti določa »Z. T. O.« in sproti poroča telovadnim odsekom potom okrožnic. Kar se tiče tehniško-telovadske strani prireditve, je treba, da se skliče v Škofji Loki 12. julija Zvezni vaditeljski zbor k seji. Za dopoldansko zborovanje smo, kakor je iz sporeda razvidno, tako ukrenili, da bodi občni zbor »S. K. S. Z.« To je zelo umestno in muja veliko ugodnosti. Zbralo se bo na ta način še veliko več ljudstva kot sicer in vse »Zveze« se bodo še bolj vnele za telovadbo. Poročilo »Zveze telovadnih odsekov« bo na prvem mestu. Vse bo merilo na to, da se telovadska misel razširi po vsem Slovenskem.

Vsi se marljivo pripravljajte, da bo dan 26. julija res naš dan, časten za nas, drugim pa v vzpodbujanje! To bodo naše orožne vaje, vaje za celo življenje! Dejstvo, da bomo vsi, kar nas je, prišli skupaj, je neizmernega pomena za našo organizacijo. Prvič se bo okrepila na zunaj, kajti skoraj preračunati se da, da bodo kmalu po Škofji Loki naši telovadni odseki šteli še enkrat toliko kot dozdaj. Povečali se bodo dosedanja odseki, ustanovili novi. To vse bo seveda vplivalo tudi na ostala društva, da se poživijo in pospešijo njihovo delovanje. Poleg zunanje moči pa bomo pridobili tudi na notranji sili. Še tesnejša vez bratske ljubezni nas bo združevala, še vzornejša bo naša disciplina, veliko večja vztrajnost, ki nam je potrebna, da zanesemo našo misel v vsak kotiček slovenske zemlje in preženemo zle duhove brezverstva, sovrašstva in nazadnjaštva, kjer koli jih najdemo!

V zvezi z javno telovadbo, ki se bo vršila dne 26. julija, se vrši naslednji dan — 27. — poučni mladeniški tečaj. Spored bo sledeči:

Dopoldne:

I. Izlet v Crngrob ob pol 6. uri jutraj, kjer bo sveta maša. Povratek v Škofjo Loko.

II. Mladeniški tečaj.

1. Od pol 8. do pol 9. ure: Mladeniška in dekliska organizacija. (Dr. Krek.)

2. Od pol 9. do pol 10. ure: Socializem. (Dr. A. Ušeničnik.)

Od pol 10. do 10. ure: Odmor.

3. Od 10. do 11. ure: Telovadba. (A. Jeločnik.)

4. Od 11. do 12. ure: Kako mi — kako nasprotniki. (Dolenc, phil., član »Danice«.)

Popoldne:

5. Od 2. do 3. ure: Tajništva v S. K. S. Z. in »Mladost«. (J. Podlesnik.)

6. Od 3. do 4. ure: Apologetika. I. del: Kristus in njegovo delo. (F. Terseglav.)

Od 4. do pol 5. ure: Odmor.

7. Od pol 5. do pol 6. ure: Apologetika, II. del: Cerkev in njeni nasprotniki. F. Tersegglav.)

III. Sklepni govor. (Dr. Krek.)

Pristavljamo:

Prav, da bo posvečen letošnji dan S. K. S. Z. telovadbi. Želeli bi le, da bi se posvetila skrb tudi telovadbi delavk. Upamo, da se pri veselici »pri Balantu« ne bo od neke strani zopet tako neollikano surovo nastopilo, kakor se je to zgodilo na Vrhniki z zaslužnim vrlim pevskim zborom našega »Katoliškega društva za delavke«, ki so bile prisiljene, da so zapustile veselico.

Iz avstrijskih tobačnih tvornic.

Ottakring. (Delo čez čas.) Pečati se nam je z delovodjo Buchleitnerjem. Zdaj že poizkuša, naj bi se delalo čez predpisan čas. To se je pa tako-le zgodilo. Po pavzi je došlo 19. junija pet vagonov fabrikatov, ki naj bi se transportirali v prodajalno skladišče. Vsak si lahko sam izračuna, koliko se mora delati, da se izprazne pet vagonov, ker obsega vsak približno 50 meterskih centov. V skladišču je bilo določenih za to delo šest, na kolodvoru pa dva moža. Spediter je hotel, naj se vse naredi še dotično popoldne. Delo so vodili spediter, adjunkt in pa Buchleitner. Delavci niso več vedeli, katerega naj ubogajo. Samoobsebi umevna zmešnjava dela ni olajšala. Adjunkt je res mislil, da bo tri četrt na pet popoldne že vse narejeno. Delavci so storili, kar so mogli, a pri prvem znamenju, naj se delo konča, bi se moralo še transportirati 40 zabojev. Delavci so samoobsebi umevno ob znamenju nehali delati, kar pa Buchleitnerju zopet ni bilo prav. Rekel je, naj delavci vse zlože, dasi je bila že končana delavna doba in bi ne bil dobil za delo čez čas nihče ničesar. Ko so mu delavci rekli, da je že delopust in da je še precej dela, jim je rekel: »Če nočete delati, lahko pustite, če se vam gre za nekaj minut.« Delavci so ga zvesto ubogali, ker toliko se ne napravi v nekaj minutah. Svoj čas, ko je bil Buchleitner še sam delavec, ni bil tak, da bi mu bil delavni čas vedno prekratek, odmor pa predolgi. Mnogokrat je rekel, da je že dovolj delal. Ko je pa postal paznik, se je popolnoma izpremenil. V Halleinu je povzročil tak kraval po svoji prijaznosti z delavci, da so ga morali spremljati domov orožniki, tako je bil namreč priljubljen med delavstvom. Zdaj na Dunaju hoče najbrže tudi to doseči. Ko so namreč napravili delavci delopust, ko je zadonelo znamenje, je pričel sitnariti z delavci. Nobenemu onih delavcev ne dopusti, da bi smel med delom iz tvornice, dasi ve, da tega delavcu, če ima važen posel, ne sme braniti. Nekemu delavcu je dovolil adjunkt Plesl, da sme eno uro iz tvornice. Ko je pa to izvedel Buchleitner, je pa zmagoslavno naznanil delavcu, da ne sme iz tvornice. Delavci radovedno vprašujejo, če komandira Buchleitner že pisarno in adjunkta Plesla? Uvedel je tudi neke posebne manipulacije. Delovodjo Töglu je naročil, naj izroči njemu kopeljno nakaznico, in sicer zato, da ne ve noben delavec, kdaj pride na vrsto, da se koplje. Ker pa Buchleitner le ne more popolnoma preprečiti delavcem kopanje, pa da izpolniti nakaznice šele od pol treh do pol štirih, ker je ob treh malca. Tako zna mrcvariti delavstvo. Buchleitner se ne ozira na to, če izda zdravnik kopeljno nakaznico in jo podpiše ravnatelj. Kar enostavno zapleni nakaznice, češ, da je preveč dela. Najbrže postopa tako sporazumno z adjunktom Kleslom, ker drugače bi ne moral tako postopati. Ottakrinsko kopališče je tako premajhno. Posameznik mora biti zadovoljen, če pride na vrsto. Buchleitner pa jemlje delavcem kopališke nakaznice. Ker so nakaznice vpisane v knjigi, je razvidno, koliko da so vredne po glavnem ravnateljstvu objavljene številke o uporabi kopelji.

Ottakring. (Uljuden uradnik.) »Tabak-arbeiter« toči krokodilove solze, ker so jim premeštili uradnika Hraskega, ki jim je napravil marsikako uljudnost. Raven nekaterih sodruginj se ni nihče zmenil za njegov odhod. Sicer se pa zna »Tobačni delavec« grozno norčevati iz delavstva. Saj ni še dolgo, ko je pisal, da se morajo pred vsem ozirati na starejše delavke. Pisal je tako, mislil je pa na socialne demokratinje. Nedavno so premestili neko 20letno špinarico k boljšemu delu. Takoj se je zato pritožila neka sodruginja pri oddelkovem ravnateljstvu. To se sicer ne strinja s pisarjenjem »Tobačnega delavca«, a stvar se le razume, če se zna, da je bila dotična premeščena delavka svoj čas sodruginja. — Sicer je pa delavstvu vse eno, naj se že imenuje oddelkov ravnatelj Stütz, Hrasky ali kakor že koli. Glavno je, da postopa nepristransko. S Hraskyem so pa napravili socialni demokrati, kar so hoteli. Pogrešale ga bodo nekatere sodruginje, a nihče drugi. Lepo pa postopajo sodruginje. »Tobačni delavec« piše, naj se pri premeščanju na boljša mesta ozirajo na starejše delavke. Pri »Coronas« potrebujejo mnogo delavk in premeščajo h »Coronas« mnogo delavk. Če pa ne premešče h »Coronas« sodruginj, se pa pritožujejo. »Tobačni delavec« pač sodi, da smejo napredovati pri delu le njegove somišljenice.

Hajenburg. (Neenaka mera.) Substituti v tobačni tvornici premišljujemo in premišljujemo, a nikakor ne iztuhtamo, kako to, da nas slabše plačujejo, kakor plačujejo tiste, za katere moramo delati. Pomožni delavec dobi tedensko plačo 23 kron. Če pa oboli in če je zadržan iz drugega razloga, da ne more delati, pride na njegovo mesto mož iz »Allgemeine«, ki pa dobi le 21 K 50 h tedenski. Ne vemo, komu zaračunajo prebitek. Gospod mizarski mojster Bemp ima nelepo navado, da preveč govori o »čr-nih«. Mož se bo moral kot c. kr. delovodja brez-pojno poboljšati.

Novi Tišin. (Pritožbe.) »Cigaretne aufste-karce« so premestili iz »gedinga« v dnevno plačo. Zdaj dobe vsak dan en heler manj. Ko so se pa pritožile, jim je rekel oficial, da to ni vredno besede in če bi jim odtegnili dnevno tudi tri vinarje, ne smejo ničesar reči, ker je tako odredilo glavno ravnatelj-stvo. Seveda, za delavko helar ničesar ne pomenja, za tobačno režijo pa le pomenja vsako leto tri krone manj. Pozna se pa tri krone na leto tudi delavki. Delavke pričakujemo, da se odpravi krivica, ki jo zdaj trpimo.

Radovedne smo pa tudi delavke, zakaj se ne ozira ekonomijski adjunkt Friedl na ukaze glavnega ravnateljstva. V dnevno plačo premeščene »aufste-karce« so prosile oficijala in ravnatelja, naj bi jih oprostili »forlezunge«. Oficijal in ravnatelj sta obju-bila, da jim ne bo treba k »forlezungi«, a Friedl jim je kratkomo prošnjo odbil. Mož je tako mogočen, da zanj ne veljajo določila, kratko, stori, kakor sam hoče.

Sternberg. (Diskuzijski večer.) Dne 23. junija je priredila naša krajevna skupina disku-zijski večer. Razpravljali smo o socialnodemokra-škem izdajalstvu glede na prosto sobotno popoldne in pa o »Pijevem društvu«, na katero zelo pihajo so-drugi.

Fürstenfeld. (Delaj dobro, če je prav tobak slab.) V cigaretinem oddelku se zahteva, naj bo delo lepo, napravljeno brez graje. Tobak je pa tako slab, da moraš biti prava umetnica, da se napravi taka cigara, ki je sploh podobna cigari. Pri-tožb ni ne konca ne kraja. Ravnatelj pa le vedno pravi: »V Celovcu se dela to tako.« Ne vemo sicer, kako da se dela v Celovcu, a gotovo ne zna tudi ce-lovško delavstvo delati čudežev. Če se zahteva lepo delo, se mora dati tudi dober material, ki ga mora biti dovolj. Drugače delavstvo pač ne more storiti, kar zahtevajo od njega.